Valmius- ja turvallisuuslautakunta 29.10.2026 § 26

Valmius- ja turvallisuuslautakunnan lausunto hyvinvointialuejohtajan ehdotuksesta vuoden 2027 talousarvioksi ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelmaksi

Valmius- ja turvallisuuslautakunnan vastuualueelle kuuluvat kokonaisturvallisuus sekä valmiuden ja varautumisen kehittäminen niiden laajassa merkityksessään. Lautakunta katsoo, että kokonaisturvallisuuteen pohjautuva ajattelu on nähtävä hyvinvointialueen toimintaa läpileikkaavana teemana. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toiminnot tulee suunnitella ja järjestää siten, että varautuminen poikkeusoloihin ja kriisitilanteisiin on korkealla tasolla ja hyvinvointialueen kriittiset palvelut kyetään turvaamaan kaikissa tilanteissa.

Kokonaisturvallisuuden ja varautumisen takaaminen edellyttää myös riittävää panostusta toiminnan kehittämiseksi. Nämä aiheet on huomioitava myös palvelujen uudistamisen vaiheessa, johon hyvinvointialue on päässyt siirtymään onnistuneen turvallisen siirtymän ja vakauttamisvaiheen pohjalta. Lautakunta korostaa, että hyvinvointialueen strategiaan kirjatun muutoslupauksen ”Kriittiset palvelut toimiviksi kaikissa olosuhteissa” saavuttaminen edellyttää kehittämistyötä, tavoitteen mittaamista sekä tarvittaessa määrätietoisia lisätoimia.

Suomen lähialueen ja Euroopan epävakaaksi muuttunut turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö vaatii kokonaisturvallisuuden ja varautumisen vahvistamista myös tulevina vuosina. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen poikkeuksellisen vaativa toimintaympäristö edellyttää myös erityistä huomiota suhteessa muihin alueisiin ja tätä viestiä on vietävä aktiivisesti myös valtakunnan päätöksenteon suuntaan. Länsi-Uudellamaalla on Suomen pienin asukaskohtainen rahoitus kaikista hyvinvointialueista, tiivistyvät kaupunkikeskukset ja laajat haja-asutusalueet, vauhdilla ikääntyvä, kansainvälistyvä ja moninaistuva väestö sekä lukuisat koko yhteiskunnan kannalta kriittiset infrastruktuurikohteet. Nämä kaikki

tekijät korostavat varautumisen ja valmiuden kehittämisen tärkeyttä. Samalla väestö ja palvelutarve kasvavat kovinta vauhtia koko maan tasolla.

Valmius- ja turvallisuuslautakunta katsoo talousarvioesityksen edistävän kokonaisuutena varsin hyvin kokonaisturvallisuuden ja valmiuden kehittämistä hyvinvointialueella. Kokonaisuuden tavoitetasoa on kuitenkin tarpeen arvioida suhteessa toimintaympäristön muutokseen ja pelastustoimen kasvaviin suorituskykyvaatimuksiin ja sen vuoksi kunnianhimon taso on pidettävä korkeana. On parempi asettaa tavoitteet korkealle, vaikka kaikkia ei saavutettaisi, kuin saavuttaa kaikki liian vaatimattomiksi asetetut tavoitteet. Mittareiden toteutumista on seurattava järjestelmällisesti ja samalla on edelleen kehitettävä tiedolla johtamista. Lautakunta antaa tunnustusta hyvinvointialueen aktiiviselle otteelle palveluiden ja toiminnan uudistamisessa sekä määrätietoisessa talouden sopeuttamistyössä, mikä mahdollistaa laadukkaat palvelut myös tulevaisuudessa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen toteuttaman talouden sopeutustyön tulisi näkyä vahvemmin valtiolta hyvinvointialueelle tulevassa rahoituksessa, sillä nykyinen järjestelmä ei käytännössä kannusta hyvinvointialueen talouden sopeuttamiseen ja samanaikaiseen palveluiden kehittämiseen. Lautakunta korostaa, että on välttämätöntä jatkaa määrätietoista työtä hyvinvointialueen talouden sopeuttamiseksi ja toiminnallisen tehokkuuden ja tuottavuuden kohentamiseksi. Lautakunta edellyttää, että kustannussäästöjä haetaan jatkuvasti osana organisaation perustyötä myös talousarviossa päätettyjen sopeutusten lisäksi, jotta aidosti kriittisimpiin palveluihin päästään panostamaan entistä vahvemmin. Pelastustoimelle kohdistuva talouden tasapainotustoimenpide, jossa palotarkastusmaksuja korotetaan, on perusteltu ja pienen haitan toimenpide, jolla saatetaan maksut vastaamaan palotarkastukseen kuluvaa resurssia ja yleistä kustannustason nousua. Lautakunta katsoo, ettei tämä toimenpide heikennä palvelutasoa tai kokonaisturvallisuuden kehittämistä.

Lautakunta pitää tärkeänä sitä, että muutoslupaukseen ”Kriittiset palvelut toimiviksi kaikissa olosuhteissa” on varattu ensi vuodelle 1,7 miljoonan euron määrärahamitoitus, joka on 200 000 euroa suurempi kuin kuluvalle vuodelle varattu määrärahamitoitus. Lautakunta kiittää suunnitellusta 250 000 euron panostamisesta ennaltaehkäisevien palveluiden lisäämiseen ensi vuonna ja katsoo, että viiden henkilötyövuoden lisäys onnettomuuksien määrän vähentämiseksi on hyvä toimenpide tämän tavoitteen edistämiseksi. Lautakunta kuitenkin katsoo, että ennaltaehkäisevien toimintojen resurssointia on pyrittävä lisäämään esimerkiksi terveysturvallisuusuhkien ja väestönsuojeluun liittyvien vaarojen ennaltaehkäisyyn.

Hyvinvointialueen talousarvioon on kirjattu selkeä tavoite hätätilanteessa ensihoitajien saapumisesta paikalle keskimäärin 8 minuutissa ja pelastajien 7 minuutissa, mitä lautakunta pitää hyvänä ja kunnianhimoisena tavoitteena ja kiinnittää samalla erityistä huomiota tavoitteeseen lyhentää pisimpiä vasteaikoja. Tavoiteaikoihin pääsemistä on seurattava systemaattisesti ja tarvittaessa tehtävä konkreettisia kehitystoimia mediaanivasteaikojen kehittämiseksi. Lautakunta kiinnittää huomiota myös vapaapalokuntien toimintaedellytysten kehittämiseen osana pelastustoimen kokonaisuutta, josta vapaapalokunnat käsittävät merkittävän osan etenkin harvemmin asutuilla alueilla.

Lautakunta korostaa varautumisen ja pelastustoimen henkilöstön riittävyyden ja osaamisen kehittämisen merkitystä osana kokonaisturvallisuuden vahvistamista. Erityisesti oman asiantuntijuuden vahvistaminen on tärkeää. Pelastuslaitoksen tulee kyetä itse tuottamaan ja arvioimaan tietoa, kehittämään toimintaansa sekä hallitsemaan kriittisiä tiedonhallinnan, digitalisaation, turvallisuuden ja varautumisen kokonaisuuksia. Samalla on erityisen tärkeää tiivistää entisestään yhteistyötä muiden viranomaisten sekä keskeisten sidosryhmien kanssa. Osaamisen poistumaa ja henkilöstön vaihtuvuutta on seurattava tarkoin, jotta kriittinen osaaminen ei vähene organisaatiosta. Samalla on kiinnitettävä erityistä huomiota pelastushenkilöstön työturvallisuuden kehittämiseen yhä vaikeammassa toimintaympäristössä, jossa mm. väkivallan ja

häiriökäyttäytymisen uhkatilanteet nousevat yhä vahvemmin esiin ammattilaisten arjessa.

Pelastustoimen resursoinnissa tulee varmistaa, että ydintehtävien ja kokonaisturvallisuuden kehittämiseen ja johtamiseen on riittävä ja pitkäjänteinen kapasiteetti. Pelastustoimen suorituskykyä tulee vahvistaa pitkäjänteisesti osaamisen, kehittämisen ja tiedolla johtamisen osalta. Kriittisen osaamisen poistuma ja muuttuva toimintaympäristö edellyttävät organisaation oman riskienarviointi-, kehittämis- ja toimeenpanokyvyn vahvistamista. Kansalliset järjestelmä- ja kehittämishankkeet vaativat riittävää projektiosaamista sekä toiminnallisten, tietoturvallisten ja juridisten vaikutusten arviointia.

Lautakunta kannustaa arvioimaan hyvinvointialueen organisaatio- ja johtamisrakenteiden edelleen kehittämistä palvelu- ja varautumistason parantamiseksi.

Valmius- ja turvallisuuslautakunta nostaa esiin ensihoidon kehittämisen ja palvelutason. Vaikka ensihoito on HUS-kuntayhtymän vastuualueella, tulisi hyvinvointialueen talousarvioesityksessä avata selvemmin sitä, millaisia tavoitteita hyvinvointialueella on ensihoidon kehittämiseksi omalla toiminta-alueellaan.